

Témbrová hudba

Tento styl se vynořuje začátkem šedesátých let (předjímán Varèsem a Xenakisem). Myšlenka hudby tvořené výhradně zvukovými barvami se ovšem vyskytuje u Arnolda Schönberga a zvukově barevná stránka kompozice hraje významnou roli u Clauda Debussyho.

Termín „hudba témbřů“ je hodně spojován s tzv. "Polskou školou" (především Lutosławski, Penderecki, Górecki, Kilar¹), která začátkem šedesátých let zaujala efektními, byť trochu povrchními skladbami (zejména v případě posledních tří jmenovaných). V různých propracovanějších podobách ovšem přetrvává dodnes.

Hlavními exponenty v začátcích byli György Ligeti (orchestrální *Apparitions*, 1958-59 a *Atmosphères*, 1961, či varhanní *Volumina* 1961-64), Iannis Xenakis (*Metastaseis*, 1954 a prakticky všechna díla následující²) a Luigi Nono (témbrální pojetí se objevuje už v ranných skladbách jako *Incontri*, 1955 a *Varianti*, 1957 a vrcholí v dílech jako *Canti di vita e d'amore: Sul Ponte di Hiroshima*, 1962 či *Como una ola de fuerza u luz*, 1971-72³)

Dva základní přístupy jsou:

1) kumulace běžných nástrojových tónů, které spolu vytvářejí komplexní zvukové barvy (klastry a husté předivo hlasů či aleatorní plochy).

2) zvláštní způsoby hry, které proměňují barvu nástroje: v případě dechů je to vícehlasá hra, multifoniky, zvukově barevné efekty (slap tones, údery na nátrubek, hra bez tónů), hra na jednotlivé části nástroje atd. V tomto případě jsou hlavními exponenty Helmut Lachenmann a Salvatore Sciarrino.

Lachenmann nazývá svůj styl „musique concrète instrumentale“ a užívá v něm nejrozmanitějších zvuků, které je možno z nástrojů vyloudit, konvenční tóny se vyskytují jen zřídka.

Sciarrino jde ještě dále a jeho skladby jsou tvořeny z velké části jen jakýmsi „šelesty“, ovšem vytvářenými s velkou rafinovaností a proklatě virtuózními.

Doporučuji přečíst si alespoň články, které o těchto skladatelích vyšly v časopise HIS Voice (dostupné též na internetu), cizojazyčných materiálů je rovněž dost. Provedení jejich skladeb najdete na YouTube.

Vyzkoušejte si různé možnosti svého nástroje, запиšte si hmaty a efekty, zjišťujte si možnosti a zkuste třeba přijít na něco sami! Budu na to zvědavý.

Jaroslav Šťastný

---

¹ Penderecki, Górecki a Kilar tento styl z různých důvodů později opustili a přiklonili se ke konvenčnějším prostředkům. Jejich myšlení však zůstalo tímto stylem poznamenáno.

² U Xenakise ovšem není zvuková barva primární, ale je výsledkem komplexních kompozičních procesů. Nicméně zůstává nejvýraznějším znakem.

³ Pro Luigiho Nona byla témbrovost prostředkem ke stupňování dramatického účinku a nástrojových kombinací užívá s velkou zvukovou fantazií. V pozdním díle (1980-1990) zůstává stále důležitou, ale barvy se prosvětlují a důraz je kladen zejména na zvukové využití prostoru.